

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ РЕКТОРІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЄВРОПИ
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОГО ФОРУМУ**

...

16 ЛЮТОГО 2023

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 2 від 26 січня 2023 року)*

За загальною редакцією академіка В. П. Андрущенко

Редакційна колегія:

- Віктор Андрущенко* – в. о. ректора УДУ імені Михайла Драгоманова
(голова редакційної колегії);
- Лешек Корпоровіч* – професор Ягеллонського університету (Республіка Польща);
- Роман Вернидуб* – проректор з навчально-методичної роботи
УДУ імені Михайла Драгоманова (заступник голови редакційної колегії);
- Григорій Торбін* – проректор з наукової роботи УДУ імені Михайла Драгоманова
(заступник голови редакційної колегії);
- Павло Горінов* – в. о. директора навчально-наукового інституту права
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Володимир Євтух* – декан факультету соціально-політичних наук
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Юрій Кондратьєв* – директор Міждисциплінарного центру складних систем
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Микола Кириченко* – директор Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти» НАПН України;
- Лариса Лук'янова* – директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України;
- Наталія Мозгова* – завідувач кафедри філософії УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Тарас Олефіренко* – декан педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Василь Федоришин* – декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Сергій Русаков* – директор навчально-наукового інституту філософії
та освітньої політики УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Наталія Титова* – завідувач кафедри професійної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Таміла Новіцька* – директор Центру молодіжної політики УДУ імені Михайла Драгоманова.

М 74

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ
БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ : збірник матеріалів міжнародного
форуму / за заг. ред. акад. В. П. Андрущенко. – Київ : Вид-во УДУ імені
Михайла Драгоманова, 2023. – 455 с.**

До збірника увійшли матеріали учасників Міжнародного форуму, де розглядаються актуальні питання стратегічних напрямів пріоритетів галузей наук і знань, зокрема з неперервної освіти та педагогічної інноватики, освітньої політики, публічного управління та громадського самоврядування.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі філософії, політології, управління, психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 37.018-048.35:316.32-049.5(082)

DOI: <https://doi.org/10.31392/conf.UDU.2023.16.02>

© Автори статей, 2023

© Редакційна колегія, 2023

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

Мелешенко Т. В.

*кандидат історичних наук, професор,
в. о. декана історичного факультету
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна;*

Ветров І. Г.

*кандидат історичних наук, професор,
в. о. проректора Українського
державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ДЛЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Нині наша держава перебуває вже майже рік в умовах повномасштабної війни, яка розпочата сусідньою країною-агресором на Сході України ще у 2014 р. Важко повірити у те, що в ХХІ столітті у центрі Європи одна країна вторглася в кордони іншої, окупує території, руйнує інфраструктуру, вбиває людей, знищує мирне населення. Цьому передувала низка факторів, зокрема реалізація ідеології рашизму засобами масової пропаганди, а також імперські амбіції російської влади та нехтування усіма міжнародними механізмами сучасного світопорядку. Реалії в яких опинилися українці неймовірно страшні й жорстокі. В цих умовах ми маємо тримати оборону на різних фронтах, зокрема, що дуже важливо, на освітянському. Особливе місце на цій ділянці варто відвести громадянській освіті. Адже саме громадянська освіта зумовлена політичними реаліями, соціальним замовленням українського суспільства, участю України в загальносвітових та європейських політичних, економічних і соціокультурних процесах спрямована на формування громадянських компетентностей, необхідних для життя в демократичному суспільстві.

Місія шкільної громадянської освіти полягає у вихованні патріотизму, визначенні спільних для громадян демократичних цінностей і національних ідеалів, у розвитку громадянської ідентичності як феномена свідомого та активного громадянства, формуванні здатності й готовності до усвідомленого вибору шляхом критичного аналізу альтернатив, активної участі в суспільних процесах, конструктивної взаємодії на засадах соціального партнерства, ефективної життєдіяльності у правовій демократичній державі.

В умовах війни постає завдання знайти консенсус між національним і загальноєвропейським змістом громадянської освіти. Попри те, що реальною є демонстрація зневаги до фундаментальних цінностей і порушення їх країною-агресором, чим породжується зневіра у сприйнятті людей, завданням громадянської освіти виступає подолання цих негативних явищ. Сучасні громадяни мають усвідомлювати, що демократія, свобода, повага гідності та прав людини, солідарність, участь та відповідальність є невід'ємними складовими цивілізованого світу та цивілізованої людини. Також такі громадяни мають навчитися мислити раціонально, критично, аналізувати інформацію, протистояти фейкам, маніпуляціям, дезінформації та пропаганді. Особливо складно, але вкрай потрібно вчити толерантності.

Перед громадянською освітою стоїть такий виклик як загострення глобальних економічних, екологічних, політичних та соціальних проблем і в цьому ракурсі потрібно

пропонувати оптимальну модель політичного, суспільно-економічного, правового та соціокультурного розвитку нашої держави [3]. Громадянська освіта має формувати розуміння, що ефективно Україна зможе розвиватися за умови формування та функціонування громадянського суспільства. Тільки в умовах існування громадянського суспільства та залучення громадських ініціатив до всіх сфер життєдіяльності суспільства можливе ефективне функціонування політичної системи, нормальна робота економіки та добробут громадян. Розвинене громадянське суспільство у свою чергу буде сприяти прогресивному сталому людському розвитку. Ефективному розвитку громадянського суспільства буде сприяти утвердження незалежної, демократичної, правової держави та її інтеграція до європейського та світового співтовариства.

Перед громадянською освітою в Україні залишаються складні завдання такі як залучення громадян до активної участі в процесах управління державою та у громадському житті, захист своїх прав та інтересів, контроль влади державних чиновників, запобігання узурпації влади, реальний перехід діяльності інститутів влади на демократичні принципи функціонування. Особливо зараз, в умовах війни багато уваги потрібно приділяти питанням міжнародного гуманітарного права, національної та міжнародної системи безпеки.

Задля реалізації громадянської освіти потрібно послуговуватися законодавчою нормативною базою, зокрема Законом України «Про освіту», який у ст. 5 Державна політика у сфері освіти, п. 5 говорить: «Держава створює умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина» [2].

Важливо, щоб громадянська освіта не перетворювалася у черговий теоретичний курс, вона має бути практичного спрямування. Результатом громадянської освіти має стати розвиток компетентностей задекларованих Рамкою компетентностей для культури демократії Ради Європи, що включають:

- знання та їхнє критичне осмислення: самопізнання і критична самооцінка; знання й критичне осмислення мовних стилів у спілкуванні; пізнання світу та його критичне осмислення
- вміння й навички: здатність до самоосвіти; вміння аналітичного й критичного мислення; вміння слухати; спостережливості; співпереживання; гнучкість і адаптація; комунікабельність; лінгвістичні здатності; вміння спілкуватися різними мовами; готовність до співпраці; здатність розв'язувати конфлікти;
- цінності: повага людської гідності, дотримання прав людини; повага культурної багатоманітності; утвердження демократії, справедливості, рівноправності та верховенства права;
- поведінкові установки: відкритість до інших культур, світогляду і звичаїв; повага; громадянська самосвідомість; почуття відповідальності; почуття власної значущості; стійкість перед невизначеністю [1].

Громадянська освіта в Україні пройшла процес свого становлення від локального впровадження до офіційного визнання і реалізації на державному рівні. Нині вона закріпилася навіть окремим стандартом громадянської та історичної галузі, що охоплює всі рівні шкільної підготовки. Однак формування громадян – це безперервний процес, тому він має продовжуватися й закріплюватися також у рамках вищої освіти [4]. У цьому ключі позитивним прикладом є освітні програми Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, де громадянська освіта є обов'язковим компонентом підготовки фахівців усіх напрямів і профілів.

Також важливо для впровадження якісної громадянської освіти приділяти увагу підготовці профільних фахівців. І тут, зокрема, перед вишами постає питання якісного забезпечення викладання курсу. Особливу увагу треба приділяти широкому спектру тем, що стосуються формування особистості, захисту прав людини і громадянина, взаємодії людини і держави, розвитку медіа грамотності, питанням міжнародної взаємодії та безпеки тощо. До викладання такого курсу треба готувати професійного вчителя і зокрема внести у класифікатор професій як окрему одиницю. Також увагу потрібно приділити науковим дослідженням з громадянської освіти, які дозволять проводити її аналіз й сприятимуть її покращенню та вдосконаленню.

Використана література:

1. Competences for Democratic Culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Council of Europe, 2016. Available at: <https://rm.coe.int/16806ccc07>
2. Бакка Т. В., Мелешенко Т. В. Громадянська освіта та методики її навчання : новий етап розвитку в Україні. *ПостМетодика* / Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського. 2018. № 1 (130). С. 29-34.
3. Закон України «Про освіту» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Мелешенко Т. Громадянська освіта в педагогічних закладах вищої освіти. Вища освіта України : теоретичний та науково-методичний часопис. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, Державне інформаційно-виробниче підприємство видавництва "Педагогічна преса", 2020. № 1 (76). С. 78-85.

УДК 378.091.8:613

Мищак Л. М.
аспірантка II року навчання
кафедри соціальної освіти та соціальної роботи
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

НОВІ УМОВИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІ ТА ПРОТИРІЧЧЯ

Навчання у вищому закладі освіти для сучасної молоді людини – один з найважливіших періодів її життєдіяльності, особистісного зростання та становлення як фахівця з вищою освітою. Пошук шляхів успішної адаптації до змінених соціальних умов та нової діяльності є нагальною проблемою для кожного, хто переступив поріг вищого навчального закладу.

Успішність навчання студентів у вищих навчальних закладах багато в чому визначається реальними умовами їх життєдіяльності, характером виникаючих в процесі навчання проблем і можливостями їх вирішення адміністрацією, викладачами, а також психологічних і соціальних служб.

Прийшовши у стіни вищого навчального закладу, абітурієнт зустрічається із низкою труднощів. Так, вчені В. Овсяннікова [5], С. Ворожбит [1], Ю. Клочан [3] та ін. виділяють із них найпоширеніші: переживання, пов'язані з перехідним періодом: від шкільного до дорослого життя; невизначеність мотивації вибору професії; неготовність до